

?Ko je bio Ibn Sina

<"xml encoding="UTF-8?">

Ibn Sina liječnik



Ibn Sina nije samo jedan od najvećih svjetskih filozofa, već zacijelo i jedan od najistaknutijih likova povijesti medicine. Njegovo najznačajnije djelo iz medicine je čuveni "Qanun" (Al-Qanun fi al-Tibb) čiji je prvi dio (kitab al-awwal) napisao prije 1015. godine, dakle u dobi od oko 35 godina.

Prije Ibn Sinaa u znanstvenim krugovima islamskog svijeta su napisana dva značajna medicinska djela: "Kitab al-hawi" od Muhameda Zekerija Razija (u. 925. ili 935.g.) i Kamil al Sana'at al-taibbiyya (ili Kitab al Malki) od 'Ali b. Abbasa Madžusija (umro nakon 982.g.). Ibn Sinaov Qanun je niz stoljeća ostavio u sjeni sva druga djela iz medicine, i to ne samo u islamskom svijetu već i u srednjevjekovnoj Evropi. O značaju ovoga djela dostatno govori i ogroman broj komentara kojeg su medicinski stručnjaci tokom stoljeća pisali na ovo djelo. Pored opsežnih komentara treba spomenuti i brojne glosse kao i sažeta izdanja ove knjige.[1]

Najpoznatiji sažetak Qanuna je onaj kojeg je pod naslovom Mudžaz al-Qanun napisao 'Alauddin 'Ali b. Abi al-Hazm Quraši, poznat kao Ibn Nafis (umro 1288.g.). On je pored ovoga sažetka bio napisao i obiman komentar na Qanun, čiji su pojedini dijelovi u obliku zasebnih rukopisnih djela ostali sačuvani. Ovdje treba istaknuti da Ibn Nafis, tumačeći dijelove Qanuna koji govore o anatomiji (u prvoj i trećoj knjizi Qanuna), iznosi svoje neslaganje sa Ibn Sinaom i nudi vlastitu teoriju o "plućnom krvotoku", kojoj je u posljednjim decenijama posvećena posebna pažnja. Njega tako smatraju pretečom teorije o "cirkulaciji krvi" koju je 1628. godine

empirijski dokazao William Harvey (umro 1657.g.) i tako postavio temelje modernoj fiziologiji[2]. U bibliotekama širom svijeta danas se čuvaju brojne rukopisne inačice Qanuna[3]. Arapski tekst prvog i drugog sveska prvi put je štampan i objavljen 1593. godine u Rimu (novija .(izdanja ova dva sveska su ono iz Bulaqa 1877. i Logana 1890-91

Ibn Sina je uz Qanun napisao još nekoliko djela iz medicine, od kojih su najvažnija: Al-Ardžuza fi al-tibb (riječ je o rimovanom djelu sa 1326 distiha, koje predstavlja ustvari rimovani sažetak Qanuna). U prvom (uvodnom) dijelu ove knjige tretirane su sljedeće teme: 1. fiziologija i bolesti strukturalno sličnih dijelova tijela – od 213. distiha i dalje; 2. uzroci bolesti (etiologija) – od 238. distiha i dalje; 3. znaci bolesti (simptomatologija) – od 306. distiha i dalje. U drugom dijelu knjige koji se odnosi na praktičnu medicinu, obraćene su sljedeće teme: 1. higijena, zdrava ishrana i tjelovježba – 780. distih i dalje; 2. povratak zdravlja (ozdravljenje) – 989. distih i dalje, te 3. hirurgija – 1252. distih i dalje. Tekst Ardžuze, zajedno sa francuskim i latinskim prevodom ovaj potonji datira iz trinaestog stoljeća) objavili su u Parizu 1956. godine Henri Jahier i Abd al Qadir Nuruddin[4]. Ibn Sina je napisao još nekoliko Ardžuzi o medicinskim temama, od kojih izdvajamo: Ardžuza Latifa fi Qadaya Buqrat al-Khamsa wa 'išrin, koja predstavlja obradu djela pripisanog Hipokratu "Secreta hipocratis – Capsula eburnea" (ili, .[Hipokratove tajne – kutija od slonovače])[5

Ovome treba dodati i Ibn Sinaov traktat pod naslovom Maqalah fi ahkam al-adwiyah al-qalbiya, kojeg je potpisao imenom Abu al Hasan b. Husna, a sastoji se iz dva dijela. U prvome, uvodnom dijelu on tretira neka teorijska pitanja iz oblasti fiziologije, te funkcija i bolesti srca, osvrćući se i na utjecaje emotivnih uzbuđenja (radosti, tuge, samoće, straha, ljutnje i mržnje) na aktivnost ljudskog srca. U posebnom dijelu ovog traktata Ibn Sina opisuje jednostavne i lahko dostupne lijekove koji koriste uravnoteženosti rada srca (čini se da misli na srčani ritam, nap.prev.), redajući imena lijekova prema arapskom alfabetu. Na koncu, samo ćemo spomenuti još neka njegova djela iz medicine: Risala al-Quwwa al-tab'iyyah (o prirodnim potencijama), Risala fi al-Fasad (o flebotomiji, puštanju krvi, nap.prev.), Risala Ma'rifa al- tanaffus wa al-nabd (O disanju i pulsu), Risala fi al-bul (O urinu), Risala fi Šatr al-ghabb (o malarijskim groznicama), Rislāa fi al-qawalindž (Okolikama), Risala fi zikri 'adadi al-em'a' (O broju crijeva), [te još nekoliko traktata].[6

Qanun je u medicinskim krugovima islamskoga svijeta uživao takvu slavu i vjerodostojnost da je Nizami Arudi o njemu kazao: "Kada bi Hipokrat i Galen oživjeli, bilo bi pravo da pred ovom knjigom sedžu učine/poklone se ničice padajući)." [7] Ibn Sina u Qanunu ustvari kompilira

konkretna mišljenja i metode dvojice velikana drevne znanosti i filozofije, Aristotela i Galena, ponekad ih međusobno suprotstavljajući. Aristotelova nadmoć kod Ibn Sine nije karakteristična samo za njegove filozofske stavove, već on ovome učitelju daje prednost i u oblasti anatomije.

Ibn Sina, naime, u važnim pitanjima u kojima se Aristotelov i Galenov stav razilaze, daje prednost ovom prvom. Kao što znamo, arapski prevod Galenovog (Galenos, 129.-199.g.) spisateljskog opusa iz oblasti medicine dugujemo Hunejn b. Ishaqu (u. 264.g.) i njegovoj školi.

Galenova djela i arapski prevodi Hipokratovih (Hippokrates, u. oko 460. g.) djela bila su najznačajnijim i najtemeljnijim izvorima medicinskog znanja u islamskom svijetu[8]. Premda se Ibn Sinaov Qanun smatra najvećim pisanim dokumentom galenske medicine, u njemu ipak, bar u vezi s najvažnijim teorijskim pitanjima, prevladava Aristotelovo mišljenje. Ne treba zaboraviti da u Qanunu nalazimo i neke stvari koje je Ibn Sina preuzeo iz Razijevog Al-Hawija. Kakogod, Ibn Sinaova genijalnost koju nalazimo na stranicama Qanuna, ogleda se ponajviše u činjenici da je on ovim jelom uspio sistematizirati i vrlo precizno poredati medicinske oblasti i teme.

Obvdje ćemo se zadovoljiti samo kratkim osvrtom na sadržaj Qanuna. Definirajući medicinu Ibn

Sina u njemu veli: "Medicina je znanje/znanost pomoću koje spoznajemo stanja ljudskoga tijela, u pogledu onoga što uzrokuje zdravlje ili njegov gubitak, s ciljem očuvanja postojećeg zdravlja ili njegovog povratka kada se jednom izgubi." [9] On potom medicinu dijeli na teorijsku i

praktičnu – baš kao što se i filozofija i druge vještine dijele na ta dva dijela – s tim što on potcrtava da ta podjela u medicini ne znači kako jedan dio označava učenje, a drugi praktičnu primjenu naučenog – kako tomnogi misle – već su i teorijski i praktični dio u medicini ustvari znanje/znanost, s tim da se jedan odnosi na znanja o načelima medicine, a drugi na znanja o kakvoći njezine praktične primjene. Otuda se prvi zove teorijom, a drugi praksom. Teorija je ono

čije izučavanje koristi samo za uvjerenost, bez da se upušta u načine praktičnog bavljenja medicinom, a praksa u ovoj znanosti ne znači praktično djelovanje, već označava onaj dio medicine čije izučavanje polučuje uvjerenje i stajalište koje se odnosi na objašnjavanje kakvoće i načina praktičnog djelovanja[10]. Ibn Sina kao filozof istraživanje i traganje za zbiljom

najvažnijih teorijskih pitanja u medicini ne smatra zadaćom liječnika. Naprotiv, on liječnike uvijek odvraća od zadiranja u ta teorijska pitanja, pa tako na jednom mjestu u Qanunu kaže:

"Zadiranje u ove poslove medicine liječniku ne koristi, a spoznavanje zbilje tih stvari tiče se načela jedne druge vještine – načela logike.[11] Na drugome mjestu, opet, govoreći o četiri

elementarne tekućine ljudskoga tijela (ikhlat) – krvi, sluzi, žuči i crnoj žuči – veli: "U vezi s ovim

postoje rasprave koje ne priliče liječnicima, jer i ne spadaju u njihove vještine, već priliče filozofima." [12] Na koncu, Ibn Sina potcrtava da: Liječnik kao liječnik ne bi trebao tragati za

spoznajom istine (između Aristotelova i Galenova mišljenja), već je to zadaća filozofa ili

*[prirodoslovca.., dočim je nedopustivo za jednog filozofa da to ne zna.]"[13

Qanun je podijeljen u pet svezaka (pet knjiga), a svaki od njih obuhvata po nekoliko "**fannova**",
:"**ta'lima**" i brojne "**faslove**

Knjiga prva imenovana je kao "**Kulliyat**" (općenitosti) i obuhvata 400 "**fanova**". U ovoj knjizi,
:nakon definiranja same medicinske znanosti Ibn Sina tretira sljedeća pitanja

četiri elemnta čijim miješanjem i uzajamnim reakcijama – hladnoća, toplota, vlažnost i –
;suhoća – nastaje temperament

četiri elementarne tekućine čije miješanje u određenim razmjera polučuje nastanak –
;strukturalno sličnih dijelova tijela, koji su detaljno opisani u prvom "**fanu**" prve knjige

na kraju prvog "**fana**" govori se o moćima (quwa): prirodne moći (potčinjene i nadređene), –
animalne moći, duševne, kognitivne i motoričke moći. Prirodne moći čuvaju čovjeka i njihovi
centri smješteni su u jetri i polnim žlijezdama, animalne moći čuvaju dušu koja uzrokuje
;percepciju i kretanje

,drugi "**fan**" govori o spoznaji bolesti i njihovim uzrocima, te općim simptomima –

;treći "**fan**" se bavi uzrocima zdravlja i bolesti, te nužnosti smrti –

.četvrti "**fan**" obuhvata podjelu načina i metoda liječenja osnovnih bolesti –

Druga knjiga se u cjelosti bavi lijekovima i obuhvata opsežno istraživanje o osobinama i
kakvoći lijekova, a završava sa popisom lijekova prema arapskom alfabetu, a uz ime svakoga
lijeka navedene su i njegove osobine. Uglavnom, druga knjiga tretira tzv. proste lijekove
(farmaka hapla). U ovom dijelu Ibn Sina navodi oko 800 lijekova, uglavnom ljekovitih biljaka, ali
.spominje i neke lijekove mineralnog i animalnog porijekla

Treća knjiga govori o pojedinačnim bolestima koje napadaju pojedine organe i dijelove tijela, ili,
kako kaže Ibn Sina "sve dijelove tijela, od glave do pete". Ovdje su prvo tretirane bolesti mozga,
.zatim živaca, oka, uha, te na koncu, bolesti zglobova, lomovi, iščašenja, kožne i druge bolesti

Četvrta knjiga govori o bolestima koje se ne odnose na neki poseban organ ili dio tijela. Ovdje
se detaljno raspravlja o različitim vrstama vrućica, njihovih znakova i simptoma, načinu njihova
prepoznavanja i neophodni dijagnostičkim načelima, kao i načelima njihova liječenja. Potom se

analiziraju raznovrsne otekline, čirevi, prijelomi, rane, otrovi, te otrovne životinje. Knjiga .završava objašnjenjima o bolestima kose, pretilosti i mršavosti

Peta knjiga govori o sintetičkim lijekovima (adviya murekkiba, lat. Farmaka sunthetha). Ova knjiga je naslovljena i kao "Qarabazin" (arabizirana latinska riječ grafidion (mali traktat). Ovdje se govori o različitim vrstama protivotrova, tableta, sirupa, purgativa, kao i načinima njihove primjene. U knjizi je spomenuto oko 650 sintetičkih lijekova. Posljednji dio pete knjige .posvećen je kozmetici

O značaju i osobenosti Qanuna dovoljno govori i činjenica da njegov autor nije samo jedan veliki liječnik, već i čuveni filozof. Već smo spomenuli da se Ibn Sina u ovome djelu mnogo poziva na

Galena, a gdjekad i na Hipokrata, a o nekim najvažnijim teorijskim pitanjima medicinske znanosti, napose anatomije, naglašava istinitost Aristotelovih stavova. S druge strane, o čemu je također bilo riječi, on opetovano odvraća liječnike od bavljenja općim teorijskim pitanjima medicine. On čak pravi razliku između Galena -liječnika i Galena - filozofa, razdvajajući filozofske od medicinskih tema. Tako naprimjer kaže: "O nekim od ovih (medicinskih pitanja liječnik bi trebao imati jednu znanstvenu predodžbu (o njihovoj biti, štastvu), a pitanje njihova jestva (per. ayayi, ar. haliyyah) i jestva (per. hasti, ar. innyah) prihvatiti od prirodoslovaca kao datost, jer osnove pojedinačnih znanosti jesu izvjesne i u druguim znanostima, koje im prethode one imaju formu logičkog dokaza i tamo bivaju sasvim razjašnjene, i tako redom, uz hijerarhijsku ljestvicu znanosti, sve dok osnove/počela svih znanosti ne skončaju u prvoj filozofiji, tj. metafizici. Ibn Sina dalje o ovome dodaje da i Galen kada nastoji o nečemu uspostaviti racionalnu argumentaciju i dosegnuti logički dokaz, to ne radi kao liječnik, već kao neko ko želi biti filozofom i govoriti o prirodnoj znanosti. Baš kao što i doktor islamskog prava (fakih) nastojeći izvesti dokaz o obligatnosti (vudžub) slijeđenja konsenzusa (idžmaa), to ne čini kao fakih već kao teolog. Liječnik kao liječnik, baš kao i fakih kao fakih ne mogu o tome izvoditi racionalnu argumentaciju i logičke dokaze, jer bi to naprosto značilo 'zatvoreni krug' [(dawr al-batil, circle vicious).]"[14

Od Aristotelova vremena naovamo medicinska znanja i istraživanja, a napose u oblasti anatomije i fiziologije imala su stanoviti napredak i rezultirala određenim postignućima. Tako je grčki liječnik po imenu Praksagora (Praxagora, djelovao oko 300. g. p.n.e.) bio tačno ustanovio razliku između arterija i vena. Njegov učenik Herofil (Herophilos 355-280. g. p.n.e.) radio je seciranje mrtvih tijela, te je njegov spis na tu temu otvorio novo razdoblje u medicinskoj znanosti. On je otkrio nervni sistem i po prvi puta ustanovio značaj mozga kao "upravljačkog"

organa u čovjeku. Erasistrat (Erastritratos, 310–250. g. p.n.e), liječnik iz Keosa bio je otkrio da funkciju izgradnje krvi u ljudskom organizmu vrši jetra, a ne srce, kako se ranije mislilo, te ustanovio razliku između živaca-receptora i motoričkih živaca.[15] U Galenovo vrijeme liječnici su vjerovali da je mozak ishodište živaca i organa osjeta, a jetra ishodište vena i organa za varenje, te srce ishodište arterija. Sam Galen je u svojim djelima iz medicine i njezinih grana, uključujući i anatomiju, sakupio sve stavove i dokaze prethodnika te izveo određene zaključke koje je sakupio u knjizi po imenu "O Hipokratovim i Platonovim uvjerenjima" (De Placitis hippocratis et Platonis). Ovaj spis preveden je na arapski pod naslovom "Arau Buqrat wa [Aflatun"].[16]

Aristotel je vjerovao da je srce centar duha i ishodište svih funkcija i aktivnosti ljudskoga tijela, uključujući i probavni trakt, izgradnju krvi, osjete i kretnje. Kod njega nema osobite razlike između arterija i vena i sve njih podvodi pod jedan pojam "krvni sudovi ili krvotok". On se ovim pitanjima bavio prije otkrivanja nervnog sistema, te je stoga bio primoran naći jedan centralni organ za sve osjete, pa je ustvrdio kako je to srce, koje je opet, u anatomsom smislu, smatrao i ishodištem svih krvnih sudova i svih živaca. On o tome kaže: "Pošto se srce nalazi naprijed (u grudima) i u sredini, mi kažemo u njemu je izvor života i svake kretnje i osjeta." [17] Aristotel na drugome mjestu izričito veli : "Srce i jetra su neophodni organi u tijelu živih organizama; jetra zato što uzrokuje spajanje i miješanje (ranije spominjanih elemenata i elementarnih tekućina, nap.prev.), a srce zato što je vrelo toplote, jer mora postojati organ koji poput dobro čuvanog ognjišta (peći) drži u sebi životni plamen prirode, organ koji je svojevrsna braneća utvrda (u grčkom izvorniku: akropolis) tijela.[18] S druge strane, kako smo već napomenuli, liječnici su u

Galenovo doba bili naučili da je mozak ishodište živaca i moći osjeta, jetra ishodište vena i digestivne moći, te centar za izgradnju krvi, a srce samo ishodište arterija. Ibn Sina, prihvatajući nova otkrića u oblasti anatomije, i dalje insistira na Aristotelovim stavovima. Tako U Qanunu na jednome mjestu kaže: "A vrli mudrac Aristotalis je mišljenja da ishodište/izvor svih moći (tj. duševne, prirodne i animalne) jest srce... kao što je, po mišljenju liječnika, ishodište osjeta mozak., ali, podrobno istraživanje bi pokazalo da stvar jest onakva kakvom ju je Aristotalis (Aristotel) vidio." [19] Ibn Sina iznosi svoj izričit stav kojim podržava Aristotelovu teoriju u dijelu knjige Šifa (dio Al-Hajvan, koji spada u njegove posljednje napisane rukopise). Ranije je u Qanunu bio napisao: "Mnogi mudraci i masa liječnika, a posebno Galen, su na stanovištu da svaka od ovih moći (duševna, animalna i prirodna) ima jedan upravljački organ koji je izvor te moći i njezinih djelovanja." [20] On, opet u svome Al-Šifa, i to u "Knjizi o duši" ističe kako će svoje konačno i izvjesno mišljenje kazati drugdje.[21] Konačno, u poglavlju "Hayvan", rekosmo posljednje napisanom dijelu Al-Šifaa kaže: "Velikan filozofa (tj. Aristotel) je rekao da je organ

davatelj srce i ono je prvo počelo svakoj moći i svim drugim organima daje energiju kojom se oni hrane, snagom koje su živi i pomoću koje percipiraju i kreću se. Međutim, liječnici i neki od prvih filozofa, ove energije vidješe razbacanim u (različitim) organima.”[22] Međutim, u nastavku ovoga napisa Ibn Sina navodi Aristotelovu teoriju o tome kako je srce ishodište svih krvnih sudova, zatim navodi i mišljenja drugih, što onih prije, što onih poslije Aristotela, koji su tvrdili da je jetra ishodište vena, a zatim i Aristotelovu teoriju o srcu kao nervnom centru, dok drugi tu ulogu bijahu pripisivali mozgu, te, na koncu veli: “A ja, premda mislim da ishodište svih duševnih moći jest srce, ne insistiram odveć na tome da centar svih ovih organa smjestim baš [u srce, iako sam ipak više sklon takvome čemu.”[23]

Uopće uzevši, možemo kazati kako je Ibn Sina u svome Qanunu sakupio sve informacije i saznanja iz grčke i arapske medicine do svoga vremena, onako kako je o njima bio obaviješten.

Anatomiju i fiziologiju temelji uglavnom na Galenovim stavovima, dok se u farmakologiji i fitoterapiji njegov opus zasniva uglavnom na Dioskuridovim djelima (Dioskurides, glasoviti grčki farmakolog iz druge polovice prvog stoljeća naše ere, autor temeljnog djela “de materia [medica”): Ibn Sina na više mjesta spominje njegovo ime.[24]

Jedna od osobenosti Ibn Sine kao liječnika jesu njegova klinička promatranja i istraživanja raznih bolesti, od kožnih i plućnih oboljenja, do poremećaja živčanog sistema i različitih oblika neuropatija i psihopatija.[25] nadalje, posebno je značajno to što se onu Qanunu oslanja na iskustvo i anticipaciju empirijskih rezultata kod pojašnjavanja upotrebe različitih lijekova. On na početku dijela knjige koji se odnosi na lijekove – poglavlje koje sa stanovišta farmakologije i fitoterapije ima veliki značaj – uspostavlja sedam pravila prema kojima se kod utvrđivanja [osobina i dejstva lijekova i određivanja terapije treba primjenjivati empirijski metod.[26]

Ibn Sinaov Qanun je u srednjem vijeku bio najmjerodavnije štivo za medicinsku obrazovanje na sveučilištima u Monpeljeu (Montpellier) i Luvnu (Lovain). Na ovim (i drugim naprev.) sveučilištima predavan je sve do 1650. godine. Cjelovit tekst Qanuna preveo je na latinski Đerard Kremone (Gerardus Cremonensis, u. 1187. g.) i to po nalogu vrhovnog toledskog biskupa Rajmonda (Raymond, u. 1151.g.). On je na latinski preveo još jedno Ibn Sinaovo djelo, već spominjani Al-Ardžuza fi al-tibb. U doba renesanse je latinski prevod Qanuna nekoliko puta objavljivan u Veneciji, od 1473. do 1486. godine. Italijanski znanstvenik Andrea Alpago (u. 1520 ili 1521.) proslavio se svojim prevodima Ibn Sinaovih medicinskih djela. On je uradio reviziju i redakтуру latinskih prevoda Qanuna, Ahkam al-adwiya al-qalbiya, kao i Al-Ardžuza, te preveo još nekoliko Ibn Sinaovih spisa.[27] Ruski prevod integralnog teksta Qanuna, u pet

[svezaka, objavljen je u periodu od 1954. do 1960. godine u Taškentu.[28

Izvori: Aristote, *De partibus animalium*; Bedret, H., "Les premières versions tolédans de philosophie, (*Euvres d'Avicenne*", Reue Néoscholastique, Louvain, 1938. vol XLI, p. 374. sq; Crombie, A. C., "Avicenne's Influence on the Medieval Scientific Tradition", *Avicenna, Scientist and Philosopher, A Millenary Symposium*, eds, G.M., Wickens, London, 1952; D'Alvenry, Marie Thérèse, "Notes sur les traductions médiévales d'Avicenne", *Archive d'histoire doctrinale et litteraire du Moyen Age*, 1952, no. 27; De Lacy, Galen, "On the Doctrines of Hippocrates and Plato", *Corpus Medicorum Graecorum*, Berlin 1980-1984, vol IV, 1, 2; Elgood c., *A Medical History of Persia and the Eastern Caliphate*, Cambidge, 1951; GAL; GAL,S; Scheneider, Karl, *Kulturgeschichte des Helenismus*, München, 1969; Siraisi, N.G., *Avicenna in Renaissance Italy, The Canon and Medical Teaching in Italian Universities after 1500*, Princeton, 1987; Ullmann, .Manfred, *Die Medizin im Islam*, Leiden, 1970

V.: GAL, I/596 ff; GAL; S; I/823-827[1]

;V: Ullmann, 154; 173-174[2]

O tome vidjeti: Ullmann, 152, 153, glossa no.8[3]

V: Ullmann, 154-155, a o drugim prevodima: 155 – glossa no. 1[4]

.Isto, 155[5]

Isto, 154-156[6]

.str 71[7]

V: Ullmann, 25-35, te 35-66[8]

AL Qnun, 1/4[9]

Isto[10]

Isto 1/4[11]

Isto, 1717; Također i : 1/19: „A prigovaranja i protivljenja u vezi s ispravnosti teorije o[12]
“elemntarnim tekućinama posao su filozofa, ne liječnika

Isto, 1/67[13]

Držimo prigladnim ovdje podsjetiti na opasku jednog muslimanskog filozofa, Ibn Sinaova* sunarodnjaka, Sadruddina Širazija – poznatijeg kao Mulla Sadra, koji je šest stoljeća kasnije u jednom od svojih filozofskih spisa prilično oštro kritizirao Ibn Sinaa, ističući, parafraziramo, kako je golema šteta da se takav um kakav bijaše Šjehu Reis (poznati Ibn Sinaov nadimak) bavi tako banalnim stvarima kakva je medicina. Za Mulla Sadraa, filozof tog kalibra ne bi smio trošiti vrijeme i intelektualnu energiju na takvu znanost, kojom bi se ionako već neko bavio i za (.koju ne treba odveć velika ingenioznost. (Nap.prev

Al Qanun, 1/5[14]

.V: Scheinder, II/410-413[15]

.Vidjeti: Ullmann, 40, redakcija grčkoga teksta i engleski prevod De Lacy[16]

De partibus animalium, knjiga treća, 665a 15; vidjetii : Adžza al hayvan, 129[17]

;Isto, 620a 24-26,7[18]

Al Qanun, 1/67[19]

Isto, 1/66-67[20]

Al Šifa, tabi'iyat, Nafs, 234[21]

Isto Al Hayvan, 13[22]

Isto, 40[23]

Naprimjer u A,I Qanun, 1/246 i 401[24]

Isto, 1/73, te 1/148 I dalje [25]

Isto, 1/224-225[26]

Vidjeti: Bedret; također i: D'Alverny[27]

Vidjeti: Ullmann, 153, ostatka glosse 8, gdje sje naveden popis djelomičnih prevoda[28]
Qanuna na evropske jezike, kao i evropskih studija o Qanunu; za više informacija o utjecaju Ibn

Sinaova medicinskog opusa vidjeti: elgood, 148-209